

A 50 anys de la revolució cubana

Fa 50 anys les polèmiques sobre la revolució cubana van travessar l'esquerra: era una revolució socialista o no? era un estat obrer? L'escamot i el foquisme eren el nou mètode revolucionari? Per nosaltres llavors va ser una revolució socialista, va constituir un estat obrer que va expropiar a la burgesia i la va convertir en conquestes per als treballadors i el poble. Però vam polemitzar amb ells perquè l'escamot no només portava a una creixent burocratització all seu interior i un model a nivell internacional que va portar a l'anihilament a importants sectors de l'avantguarda llatinoamericana. I encara que no estava de moda, vam defensar la necessitat d'una revolució política que enderroqués la cúpula dirigent que, enteníem conduïa a la restauració del capitalisme.

Avui, Cuba torna a ser polèmica: és encara un estat obrer al que cal defensar com a tal? No, en el nostre parer Castro ha tancat el cicle i tornat a convertir Cuba en un país capitalista, com han fet les diferents burocràcies estalinistes. És clar que el defensarem davant de l'imperialisme, davant el bloqueig... com hem fet amb altres països colonials i semicolonials! Però no com un estat obrer, sinó impulsant una revolució que ha de ser social i tornar a expropiar a la burgesia, perquè justament aquest no va ser l'error de la revolució.

Aquesta evolució, aquesta heroica lluita i la reculada històrica que es tanca en els últims anys, són el motiu d'aquest suplement.

**Del Moncada al Granma.
Concepció política i programa**

Les limitacions de la direcció nacionalista petitburgesa que van portar a la derrota la poderosa revolució de 1930/33 -que havia mostrat la força de la vaga general revolucionària per a enderrocar la

dictadura de Machado i del seu relleu, així com també havia situat l'alliberament nacional no només en el terreny de la ruptura amb els privilegis ianquis, sinó també en termes socials-, van alimentar el castrisme tant en els seus plantejaments com en la interpretació del seu fracàs. Així,

quan els partits i sindicats establerts van quedar paralyzats davant el cop d'estat de Batista del 52, la resistència va quedar en mans d'un jove Fidel Castro -advocat i militant del Partido Ortodoxo- que afirmava que la dictadura s'havia de combatre amb armes i creava una organització clandestina.

Precedents històrics

Quan Wall Street dominava Cuba

Encara que l'objectiu ianqui fóra el control directe de l'illa, durant anys va recolzar el control espanyol –com els latifundistes cubans–, per por que un moviment nacionalista els depassés si enllaçava amb les rebel·lions d'esclaus. Així, a mitjan segle XIX EEUU dominava un terç del comerç exterior cubà, aprofitant l'autorització de la corona a la seva colònia per a vendre sucre i cafè a tercers països, arran de la rebel·lió d'esclaus d'Haití de 1804. I els seus temors es van confirmar quan el 1868 el moviment independentista de Gespes, pretengué proclamar la república i abolir l'esclavitud. Salvatgement reprimint, va desembocar en una guerra de 10 anys que es va tancar amb l'abolició de l'esclavitud i la promesa d'una autonomia que mai no va arribar. La corona espanyola va mantenir la seva colònia i el control econòmic ianqui es va reforçar en la producció sucraera i es va iniciar en les mines de ferro, manganès i níquel amb Bethlehem Steel i els Rockefeller.

La segona insurrecció armada el 1895, impulsada pel partit Revolucionari Cubà de Martí, també va ser cruelment reprimida però va generar una altra guerra de 3 anys. A la mort de Martí, la direcció pro-ianqui que el va rellevar, va pactar la intervenció. El desembarcament dels marines va arribar el 1898 i va rematar la rendició de les tropes espanyoles alhora que va desarmar a les cubanes i va dissoldre el seu govern. L'absorció va culminar aquest mateix any amb el Tractat de París, pel qual Espanya va cedir Cuba a EEUU. A l'any següent s'iniciava l'ocupació.

Però, com abans els espanyols, els ianquis no van aconseguir apaivagar la resistència. El 1900, el governador mili-

tar va haver de convocar una Assemblea Constituent... encara que amb l'obligació –sota amenaça de dissolució– d'incorporar l' "esmena Platt" votada pel congrés d'EEUU, garantint als ianquis el dret a intervenir militarment (ho farien els anys 1906, 1912 i 1917) i a disposar de bases navals i militars. Al costat d'això, s'establia un tractat de "reciprocitat" segons el qual a les exportacions ianquis a Cuba se'ls reduïa fins al 40% dels aranzels i a les cubanes, el 20%. Cuba va passar a dependre de les importacions ianquis, inclosos els aliments, que es pagaven amb sucre. Al temps, es consolidava el monocultiu i, amb la caiguda del 83% del preu mundial del sucre en els anys 20, que va empènyer a la fallida als propietaris cubans, es va ampliar la penetració ianqui: d'un 10% de la producció sucraera procedent dels seus enginyers el 1896, es va passar al 63% el 1926. L'empobriment va dur a una forta proletarització al servei d'empreses estrangeres. Els assumptes cubans es resolien a Wall Street.

Des de la primera vaga el 1907, aquestes es van multiplicar, van néixer sindicats, el PS i el 1924 la primera central sindical: la Confederació Nacional Obrera Cubana (CNOC). El 1922 neix la Federació d'Estudiants Universitaris (FEU) i el 25 el PC. Davant d'això, la dreta, amb l'ambaixada ianqui i l'exèrcit,

imposen el 1925 la dictadura de Machado, que aprofita una certa recuperació dels preus del sucre per a aplicar una repressió brutal contra el moviment obrer. Però després del crack del 29, la producció de sucre va caure de 5,2 a 2 milions de tones amb el preu més baix de la història. El pressupost de l'Estat es va reduir a menys de la meitat, es van rebaixar els salaris i l'atur va arribar a 250.000 en una població de 3,9 milions.

La CNOC va convocar el 1930 una vaga general contra l'atur, i aviat el moviment de vaguistes va generalitzar el crit "Fora la dictadura de Machado!". Aquest va declarar il·legal a la CNOC, però les vagues van continuar. A principis del 33, la vaga general dels treballadors

del sucre, que va ser durament reprimida, va provocar la insurrecció. Ni la concessió de reivindicacions, ni la legalització de la CNOC i el PC –a canvi d'una desconvocatòria que va ser desoïda–, van aplacar els ànims. Machado va caure. El seu substitut, imposat per l'enviat de Roosevelt, també cauria per una revolta en l'Exèrcit, recolzada pel directori Estudiantil Universitari (DEU: nascut en la lluita contra Machado). Un dels caps de la revolta era el sergent Fulgencio Batista.

El moviment va imposar el govern de Grau San Martín, dirigent del DEU que, immediatament, va ascendir a Batista a coronel i comandant de l'Exèrcit. Des de llavors, Batista va començar a conspirar contra Grau amb els nord-americans –que no ho van reconèixer–. El PC –que havia boicotejat la vaga contra Machado– va qualificar a Grau d' "agent de l'imperialisme" i va cridar també a enderrocar-lo. Grau va impulsar una agenda nacionalista, va instaurar la jornada de vuit hores, va crear tribunals per a jutjar als *machadistes*, va intervenir la companyia d'electricitat... Però la crisi revolucionària va seguir: es van ocupar les centrals sucraeres i els obrers del cafè i el tabac van anar a la vaga. El govern de Grau San Martín es desintegrava sota la pressió combinada dels obrers en vaga i la burgesia que pretenia aixafar-los amb Batista –metrallant fins i tot manifestacions autoritzades–. Grau San Martín no el va destituir, i Batista va donar el cop d'estat de 1934 i va imposar un govern sota el seu control.

Els successius governs van cobrar una aparença democràtica amb eleccions, però tampoc no van frenar les mobilitzacions malgrat la dura repressió. En el joc electoral que es realitzava sota la supervisió de Batista, van entrar –a part del PC: veure quadre–, els antics nacionalistes de Grau amb el Partit Autèntic que encapçalaria governs sacsejats per la corrupció. En ruptura amb ells, Chibás va conformar el Partit Ortodox recollint les reivindicacions nacionalistes originàries. Però el 1952 Batista, preveient el seu triomf electoral –que podia escapar al seu control–, va realitzar un altre cop i va instaurar la seva sagnant dictadura. Amb ella no només va reforçar el poder de Wall Street sinó els seus corruptes negocis il·legals, blanquejos de diners i la conversió de Cuba en el prostíbul ianqui.

Castro pensava que la presa de la gran caserna del Moncada, a Santiago, encendria la flama de la rebel·lió popular contra la dictadura responnent a la seva crida a la vaga general. L'assalt va ser un fracàs amb la mort de 80 dels seus 113 participants. No havia hagut revolta, però en les hores posteriors a l'atac, la policia va assassinar desenes d'opositors a Santiago. Fidel va ser capturat dies després. Com a advocat, va convertir la seva defensa en una violenta denúncia del règim, desenvolupant el seu programa –el nacionalista de Chibás, fundador del Partit Ortodox, amb elements antiimperialistes– i tancant-la amb la frase “*La història m'absoldrà*”. Va ser condemnat a 15 anys. Tots els partits el van repudiar.

Després de l'amnistia del 55, Fidel va tornar al partit al qual es va anomenar “**Movimiento Revolucionario 26 de Julio**” (MR26), en record del Moncada i al qual es van unir el Movimiento Nacional Revolucionario i l'Acción Liberadora Nacional. Aquesta última –encapçalada per l'universitari Frank País García, amb molt de pes a Santiago i la província d'Orient– va quedar a càrrec dels preparatius a Cuba, mentre altra part de la direcció s'exiliava a Mèxic per a reunir fons i preparar la invasió armada. **El seu objectiu: l'enderrocament de la dictadura; el seu “programa del govern revolucionari”: l'esbossat per Castro en el seu al·legat del Moncada; i el seu mètode “la insurrecció armada secundada per la vaga general”.**

A Mèxic, Castro va conèixer Guevara, que venia fugint de Guatemala i havia arribat a la mateixa conclusió que Fidel: la clau era l'armament. Per a recaptar fons, Castro va realitzar una gira per EEUU i va convidar tots els grups cubans d'oposició a unir-se. Els diners van arribar de cercles

burguesos, però cap d'ells no va adherir-se al Directori Revolucionari (d'origen catòlic i lligat a la universitària FEU) amb pes a les ciutats.

La instrucció militar clandestina preparava una invasió que, a diferència del Moncada, **havia de subordinar-se a l'aixecament que preparava l'MR26 a Cuba, a cavall de l'alça oberta pel triomf de la vaga del sucre de finals del 55, i la crisi interna de l'exèrcit.** El pla preveia el desembarcament el 30/11/56 a Niquero, prop de Santiago, coincidint amb una insurrecció

a la ciutat impulsada per l'organització de Frank. El iot Granma va sortir de Mèxic amb 82 militants i tot va sortir malament: van arribar dos dies més tard del previst, a un lloc equivocat, localitzats pels guardacostes van encallar i van haver de xipollejar 4 hores en el fang i perdent la majoria de l'equip. En aquells dies, l'aixecament a Santiago havia estat reprimat: els milicians havien pres la caserna de policia –va tornar a fracassar el del Moncada– i alliberats els presos polítics; els treballadors de Guantánamo van anar a la vaga; els de la central sucraera Ermita la van ocupar; i aixecaments i vagues van recórrer les províncies d'Holguín i Matanzas.

La zona a la qual van arribar els milicians del Granma no tenia vegetació densa per la qual cosa van ser bombardejats i atacats per les patrulles. Només 19 van aconseguir escapar dividits en petits grups. Una setmana després, els camperols de l'organització de País van lograr reunir-los en una aïllada zona de Sierra Maestra on passarien mesos inactius, només lliurant petits combats.

L'escamot entre la vaga general i els acords inter-classistes

A Santiago creixia l'activitat revolucionària (vagues, manifestacions, atemptats a instal·lacions oficials...) i s'anava estenent cap a l'occident de l'illa. La influència de l'MR26 creixia, especialment entre la joventut. Frank País, el seu cap a Santiago, amb tot just 22 anys, organitzava

EEUU i el seu *pati de darrera*

“La nostra política per a annexar-nos la Perla de les Antilles”

“És clar que l'annexió immediata a la nostra federació (...) seria una bogeria, i abans de plantejar-la hem de sanejar aquest país, encara que sigui aplicant el mitjà que la Divina Providència va aplicar a Sodoma i Gomorra (...)

“Caldrà destruir fins on arribin els nostres canons, amb el ferro i amb el foc; caldrà extremar el bloqueig perquè la fam i la pesta, la seva constant companya, delmin la seva població pacífica i minvin el seu exèrcit; l'exèrcit aliat (els independentistes cubans) haurà d'emprar-se constantment en exploracions i avantguardes, perquè pateixin allò de no dir el pes de la guerra entre dos focs (...)

“Retirades totes les forces regulars dels espanyols seguirem ocupant militarment el país, ajudant amb les nostres baionetes el govern independent (...)

“Resumint: la nostra política es concreta a donar suport sempre al més feble contra el més fort, fins a la completa exterminació d'ambdós (espanyols i independentistes), per a assolir annexar-nos la Perla de les Antilles (...)

Carta de JC Breckenridge (alt càrrec del Departament de Guerra nordamericana) al general N.A. Milers, 24 de desembre de 1897.

Reproduïda per Hortensia Pichardo, Documents per a la història de Cuba, Tom I

les vagues, les manifestacions i abastia la guerrilla.

A mitjans de l'any 57, la guerrilla va obtenir el seu primer èxit d'importància i va establir una part de la Sierra: van obrir hospitals, escoles, fàbriques de campanya i es va establir una segona columna, sota el comandament del Che Guevara. La resposta policial va ser l'assassinat de Frank

País, el que va provocar una vaga general que va paraitzar Santiago cinc dies i es va estendre a tot l'Orient i Camaguey, amb una manifestació popular en el funeral sense precedents. Però la guerrilla havia perdut una peça clau en la seva relació amb el moviment obrer i de masses.

Es van succeir més fracassos:

l'assalt al palau de govern de L'Havana per a assassinar a Batista, organitzat pel DR contra la voluntat de Fidel, o la insurrecció planificada per l'MR26, amb marins de Cayo Loco que van repartir armes entre la població de Camaguey fins a ser arrasada per l'aviació.

Davant això, amb una descomposició accelerada del règim i l'exigència d'eleccions anticipades d'Eisenhower, Castro va redoblar els seus esforços per concretar el front amb l'oposició burgesa. La situació també accentuava les divergències dins l'MR26, entre els dirigents del "llano" (les ciutats: que provenien de grups nacionalistes catòlics, anticomunistes i connectats als partits burgesos) i els de la "sierra" (que creixien entre cercles més plebeus i evolucionaven cap a l'esquerra).

Producte de tot això va ser el "**Manifest de la Sierra Maestra**" (signat a la Sierra el juliol del 57) amb

burgesos i dirigents del Partit Ortodox, i l'objectiu d'impulsar la **unitat de tots** els partits de l'oposició, rebutjar qualsevol mediació estrangera i govern provisional (civil o militar) i aplicar una reforma agrària. A l'octubre li va seguir el "**Pacte de Miami**" amb les principals forces burgeses i l'MR26, que designa com a futur president al principal dirigent del "llano" i es reserva el dret a designar la resta del gabinet. Castro va retirar el seu moviment de l'acord i, buscant neutralitzar-lo, va anunciar que el futur president seria Urrutia -un ex jutge de la dictadura-.

A finals de 1957, les tropes de Batista van abandonar Sierra Maestra; l'Exèrcit Rebel -amb menys de 500 efectius- va crear dos noves columnes, al comandament de Raúl Castro i Camilo Cienfuegos; també s'havia consolidat ja el primer escamot femení "Mariana Grajales" encapçalat per Celia

Política del PC

Del co-govern amb Batista al PC de Castro

Stalin va teoritzar l'anomenat "socialisme en un sol país" que es va contraposar a l'internacionalisme clàssic i la concepció de la revolució permanent de Trotsky, i va convertir la III Internacional en agents exteriors dels interessos del Kremlin. A això se sumava la concepció etapista de la revolució -desmentida per la pròpia experiència russa- que, unida a la consolidació del feixisme en els anys 30, va facilitar a l'estalinisme "justificar" la política cap als fronts populars i frenar els processos revolucionaris en l'etapa democràtica. El gir venia a "corregir" l'anterior error d'ultraesquerra que l'havia desarmat en el període d'ascens del feixisme.

El PC cubà va complir fidelment les ordres de Moscou com la ja citada crida a l'enderrocament del govern de Grau producte del moviment del 33. Amb el gir cap als fronts populars, i davant el rebuig de Grau i el Partit Autèntic, va formar un "front antifeixista" amb Batista, al qual va qualificar públicament de "un defensor de la democràcia" (1938). El PC va participar en les eleccions del 39, i com es van incorporar alguns dels seus plantejaments a la Constitució (dret al treball i la vaga; llibertat sindical...) va parlar de "una Constitució progressista, democràtica, (...) i capaça de servir d'arma

inapreciable per a la defensa de l'economia nacional" -encara que no tocava res de la dominació imperialista ni del monopoli del poder per part de l'exèrcit i de Batista-. Va donar un pas més en les eleccions del 40, al formar part de la triomfant "Coalició Socialista Democràtica" de Batista. I després de la invasió nazi a la URSS, el PC va reforçar la seva aliança cridant des de la CTC a "evitar les vagues (...) amb la finalitat de garantir els subministraments cubans al front". La influència comunista en el moviment obrer va començar a decreixir, però després del canvi de nom el 43 a Partit Socialista Popular (PSP), va passar a co-governar amb Batista amb dos ministres sense cartera.

Després del segon cop de Batista que va imposar la seva dictadura el 1952, el PSP -com la resta de partits- no va esbossar cap tipus de resistència. La seva posició amb l'MR26 va ser vacil·lant i el seu suport tardà.

Cap al PC de Fidel

La declaració de la revolució com a socialista va ser rebuda amb un silenci hostil pel govern soviètic i rebutjada pels PCs llatinoamericans al·legant que era una revolució democràtica-burgesa. En realitat, l'oposició tornava a obeir a la política exterior del Kremlin en plena guerra freda i que la direcció cubana no era part de l'aparell

internacional de l'estalinisme. Però l'acord comercial amb la URSS va reforçar el paper del PSP com 'representant' de la burocràcia soviètica, i li va permetre consolidar el seu paper en els sindicats, "depurats" el 1959, i reduir-los a apèndixs d'un ministeri que assumia les seves funcions -signatura de convenis...-

Però les tensions que anava creant aquesta apropiació per part de vells estalinistes es va aprofundir després de Playa Girón i Fidel ho va aprofitar per a prendre el control total de l'aparell i monopolitzar les negociacions amb la URSS. Així, aquest mateix any, el PSP i l'MR26 es van unificar en les ORI (Organitzacions Revolucionàries Integrades). I el 62, arran de la crisi dels míssils -en la que Jruschov va negociar secretament amb Kennedy el desmantellament dels míssils soviètics a Cuba en canvi de fer el propi amb els ianquis de Turquia-, Castro va denunciar públicament a Escalante -secretari general de les ORI i del PSP- expulsant-lo del país al costat de l'ambaixador soviètic, i desplaçant a la majoria dels dirigents del PSP del govern, en el que es va anomenar *rectificació* de les ORI. Als pocs mesos, encara el 62, es va formar el Partit Unit de la Revolució Socialista de Cuba (PURSC), que el 65 passaria a ser el Partit Comunista Cubà (PCC) amb Fidel com el seu líder.

Sánchez... i va començar a transmetre "Radio Rebelde".

Les direccions del "llano" van plantejar que calia convocar la vaga general que enderrocaria a Batista, i es van imposar als de la "Sierra" que la consideraven prematura. Va ser fixada per al 9 d'abril de 1958, sense convidar a participar al PSP. La paralització de Santiago, Camaguey, Pinar del Rio i Cienfuegos va ser total, però no va poder consolidar-se a la capital i a mitjan tarda la resistència havia estat aixafada. Amb el fracàs de la vaga va retrocedir la mobilització en les ciutats i el pes del "llano", i es va reforçar el paper dels de la "Sierra" i l'Exèrcit Rebel.

Batista ho va interpretar com una debilitat de la guerrilla i va llançar una gegantina ofensiva militar per a aniquilar-la: disset divisions -amb tancs, artilleria, aviació, napalm i assessors ianquis- van ser mobilitzades per a caçar a uns 300 guerrillers. L'ofensiva només va durar 25 dies, i entre emboscades que van provocar grans baixes i l'hostilitat oberta dels camperols, l'exèrcit de Batista es va retirar en desbandada i va entrar en col·lapse.

En aquesta situació se signa el "Pacte de Caracas" que reconeix a Castro com a "comandant en cap de les forces de la revolució" i designa a Urrutia i un altre burgès per a encapçalar el futur govern.

A l'agost, dues operacions militars de la guerrilla comencen a definir el curs de la guerra. Una és la marxa de Castro cap a Santiago de Cuba per a assetjar-la; l'altra l'entrada de les columnes del Che i Cienfuegos en les províncies de Camaguey i Las Villas, dividint l'illa en dues. L'Exèrcit Rebel es va duplicar, obtenint tancs, transports, metralladores, morters i equips de

comunicació sofisticats de l'exèrcit de Batista.

La qüestió camperola i l'assalt final

El setembre del 58 es van reunir a la Sierra 201 delegats camperols en el "Congrés camperol en Armes" presidit per Raúl Castro. Amb les seves conclusions se signaria la "Llei Agrària de la Sierra" per a entrar en vigència després de la caiguda de Batista que establia que tots els tenidors de terres públiques i els sense terra tindrien una unitat mínima d'explotació de 27 ha. Les propietats de Batista serien confiscades i les d'altres propietaris serien indemnitzades. La llei "no proscriu el latifundi" sinó que remetia al futur govern l'obligació de limitar-lo com establia la Constitució de 1940.

No obstant això, i malgrat els tebis plantejaments de la llei que no qüestionaven els límits burgesos de la propietat, la burgesia i l'imperialisme van impulsar la divisió de la pagesia en defensa dels seus interessos. Al l'any següent, es va convocar a l'Escambray, el I Congrés Camperol en oposició al de la Sierra. El paper de Camilo Cienfuegos en aquest congrés va resultar decisiu per a mantenir les reivindicacions i la unitat de la pagesia entorn de la guerrilla.

A l'octubre, el PSP va declarar el seu suport a l'MR26 i va sol·licitar el seu ingrés en el "Pacte de Caracas". Castro ho va recolzar però va ser rebutjat. El PSP només va ser acceptat en el front sindical, i alguns dels seus militants en l'Exèrcit Rebel.

En un intent desesperat, Batista va convocar eleccions presidencials, amb el recolzament del secretari d'Estat d'Eisenhower, però els partits del "Pacte de Ca-

Depuracions de l'MR26?

El caràcter burocràtic de la direcció de Castro li va dur a eliminar oponents a dreta i esquerra de la pròpia direcció de l'MR26. Dels cinc comandants de l'Ejército Rebelde que van encapçalar la lluita guerrillera només en van quedar el seu germà Raúl i ell.

Va eliminar primer l'ala dreta. Quan Hubert Matos –el seu número 5, i per molts temes per davant de Cienfuegos en la direcció castrista-, amb els seus oficials i la direcció de Camaguey es van passar públicament a l'oposició, van ser detinguts, torturats i condemnats per traïció a 20 anys de presó.

La detenció de Matos va ser realitzada per Cienfuegos, el seu amic personal, i aleshores Cap de l'Estat Major de l'Ejército Rebelde, amb la tasca de crear un exèrcit de Nou Tipus i Director del INRA (Institut para la Reforma Agrària). Va efectuar la detenció però pel que sembla no va ocultar els

seus dubtes... i la seva fixació pel tema camperol en un moment d'equilibris amb la burgesia, el feia incòmode: una setmana més tard (28/10/59) era metrallat l'avió en què viatjava el *Comandant del Poble* i mai van aparèixer les seves restes.

L'últim va ser el Che. Segons Napurí (dirigent peruà trotskista que va estar amb ell), s'havia oposat al viatge de Fidel als EUA l'abril del 59 i va donar la deriva socialista de la revolució. El propi Che havia escrit "Vaig considerar sempre a Fidel com un autèntic líder de la burgesia d'esquerra (...) Amb aquest esperit vaig començar la lluita (...) disposat a anar-me'n quan les condicions (...) gressin cap a la dreta...".

Després del seu fracàs com President del Banc de Cuba i com Ministre d'Indústria, impulsa la Tricontinental i participa en l'escamot congolès, i el 1965, des d'Algèria, fa públiques les seves crítiques al règim soviètic. Castro fa pública la seva carta de comiat que tenia caràcter pòstum per a posar distància amb ell –de qui el Che diria "el culte a la personalitat no va morir amb Stalin"-, en retornar, després de 40 hores de discussió amb Fidel i Raúl, on pel que sembla aquest l'acusa de trotskista, li retiren o dimiteix dels seus càrrecs?, és obligat o renuncia a la ciutadania cubana?, surt o és empès fora del país?

Trotskista no ho era -com explica Napurí qui havia discutit amb ell de la Revolució Permanent i encara que reconeixia que Trotsky era coherent i tenia raó, també que "ja era tard" per a canviar d'orientació-, però un entrebanc crític sí. Va morir a Bolívia el 8/10/67.

racas” les van boicotejar i tot just va votar un 10%. Els ianquis llavors van impulsar un govern del “Pacte de Miami”... sense l’MR26. Però era massa tard.

L’avanç de l’MR26 no es podia aturar. El 28 de desembre, Guevara comença el combat per Santa Clara, que caurà en tres dies. L’1 de gener, Fidel Castro entra a Santiago de Cuba. El Che i Cienfuegos van arribar a L’Havana la nit del 2/1/59. Batista havia fugit a Santo Domingo la matinada de l’1 i la ciutat ja estava en mans de la resistència. Des de Santiago, Castro havia cridat a la vaga general i aquesta s’havia estès. Enmig de la vaga, un intent de cop del general Barquin va fracassar en poques hores. En tot el país, els militants de l’MR26 i àmplies masses populars prenién per assalt comissaries, casernes, tribunals... destituïen els funcionaris de Batista, detenien els repressors i torturadors, obrien les presons i alliberaven els presos polítics. Castro va arribar a L’Havana el 8 de

gener.

Feia 25 mesos del desembarcament del Granma. La guerrilla, ni tan sols al final va superar els 1.500 efectius, havia tingut 46 baixes a part de les del Granma –la majoria a les ciutats-. A l’exèrcit van haver 300 baixes entre morts i ferits. L’ensorrament de l’Exèrcit de Batista no va ser una derrota militar sinó un col·lapse polític.

Del govern d’unitat nacional a la proclamació de la revolució socialista

El govern d’Urrutia, amb representants del gran capital pro-ianqui, comptava amb l’MR26 en minoria absoluta. L’objectiu declarat era restituir la Constitució de 1940 i dur endavant reformes socials limitades, respectant els compromisos amb EEUU. Es va reconstruir un nou aparell estatal a partir de l’Exèrcit Rebel –transferint els seus comandaments al nou exèrcit i a la policia-, i Castro adduint la seva

debilitat el va reforçar incorporant membres del PSP. No obstant això, i per no deixar dubtes, a l’abril del 59 Castro viatja a EEUU convidat per la burgesia democràtica i declara: “Ho he dit de manera clara i definitiva que no som comunistes. Les portes estan obertes a les inversions privades (...) És absolutament impossible que fem progressos si no ens entenem amb EEUU”.

Però com diu Napurí “EEUU no va ser tolerant, ni ho va poder ser pel curs que va prendre la revolució, on els seus dirigents van anar més lluny del que era el seu projecte original(...)”. La burgesia des del gabinet va començar a conspirar amb el recolzament de l’imperialisme, dificultant l’aplicació dels objectius nacionalistes inicials, mentre la gent als carrers exigia el seu compliment amb reivindicacions concretes que exigien mesures anti-ianquis... s’escrivía la fi de la “unitat nacional”, alhora que les tensions i el burocratisme de Castro

Amb la revolució cubana, i per ella, amb diferències

El gener del 59, Ricardo Napurí –dirigent trotskista peruà, exaviador deportat per haver-se negat a bombardejar marins i militants d’esquerra durant la revolució peruana del 48- s’entrevistava amb el Che, disposat a oferir **suport a la Cuba revolucionària**. Va mantenir el contacte amb ell fins el 64, i fins i tot va participar del fracassat intent guerriller d’estendre per aquesta via la revolució al seu país. Posteriorment, a la OLAS (Organización Latinoamericana de Solidaridad) creada a Llatinoamèrica per a donar suport al naixent estat obrer, també hi van ser els partits trotskistes.

Però això no canvia gens ni mica les **diferències amb el procés ni amb la seva teorització**. Entre elles, i a banda de la concepció ideològica assumida de l’estalinisme –veure requadre “Dues polítiques”- podem assenyalar: **1. el tipus de partit guerriller**, supeditat a l’acció militar amb la conseqüent estructura vertical i **separat de les decisions del moviment de masses**, facilita una ràpida burocratització i substitució de la democràcia obrera per les decisions de la cúpula en oberta contraposició al model de partit bolxevic, centralitzat democràticament i inserit al moviment obrer; **2. l’armament**, imprescindible en una revolució, no és patrimoni d’uns pocs sinó decisió democràtica del conjunt del moviment, que és qui organitza la insurrecció. **3. les accions militars no “despertem al poble” creant les condicions per a la revolució** com creien Fidel i el Che; la

disposició a la lluita, com Lenin i Trotsky van analitzar, és un factor objectiu, independent de la voluntat dels revolucionaris. Si a Cuba van confluïr és perquè la disposició ja estava donada des de la vaga del sucre del 55, enmig d’una crisi significativa del règim de Batista; ho demostren els múltiples intents d’aplicar la teoria foquista del Che que el va portar –com a milers de joves llatinoamericans- a deixar-se la vida sense haver assolit cap despertar revolucionari. **4. A Cuba la revolució no va triomfar per una victòria militar** –el Moncada i el Granma van ser dos fracassos-, sinó per l’aixecament del semiproletariat agrícola i el camperolat pobre que, al costat de la vaga general en les ciutats, obren les portes a Fidel i el reconeixen com la seva direcció política; i això ens torna al principi, que l’essencial és la construcció d’aquesta d’aquesta direcció política, per a nosaltres el **partit revolucionari inserit en les lluites i respectuós de la democràcia obrera**.

desintegren l'MR26.

Les mesures contra els ex partidaris de Batista, van provocar la renúncia del vicepresident i la seva substitució per Castro. Però la intervenció de la companyia telefònica yanqui i l'expropiació dels alts funcionaris de Batista iniciant una tímida reforma agrària –per darrere del projecte del 58 del Congrés de Camperols en Armes–, van provocar la fi.

Des de Miami van començar vols sobre Cuba per a llançar, indistintament, bombes o propaganda contrarevolucionària; el vicepresident Nixon reclamava una força armada per a envair l'illa; la CIA treballava amb els exiliats a Miami. Dins de Cuba, els ramaders de Camagüey es van convertir en el centre de l'agitació contrarevolucionària.

EEUU va presentar una protesta diplomàtica contra la reforma agrària. A l'endemà Castro va forçar la renúncia dels ministres que s'havien oposat a la mateixa i Urrutia va renunciar. Però també es va encetar la crisi a l'MR26: va renunciar el cap de la Força Aèria, i Hubert Matos –número 5 de l'escamot, comandant de Camagüey, els seus oficials i la direcció local de l'MR26 van denunciar al govern i van anunciar el seu pas a l'oposició. Van ser detinguts per un crític Camilo Cienfuegos que a la setmana següent "desapareixia". També ho faria la

"unitat nacional" al forçar-se la renúncia de la majoria de ministres burgesos partidaris d'un enteniment amb EEUU, mentre s'aprofundien les mesures contra interessos yanquis: es nacionalitzen hotels, s'expropien terres de la Bethlehem Steel i de la International Harvester, i s'obliga a les petrolieres a perforar els pous en concessió.

L'imperialisme respon organitzant l'asfíxia econòmica: les exportacions yanquis van caure i va tancar el finançament; mentre a Cuba les grans empreses i els propietaris organitzaven el desproveïment i l'atur; i Europa negava béns i préstecs. Es va arribar a una crisi de productes de primera necessitat mentre creixia l'atur.

Empesos per la situació, Cuba es transformava en el centre d'una crisi internacional al signar un tractat econòmic amb la URSS, que compraria 425.000 tones de sucre a canvi de petroli, béns industrials i finançament. Va renunciar l'últim dels ministres burgesos i Eisenhower va autoritzar a la CIA a armar i ensinistrar als exiliats cubans.

Assabentat el govern cubà va intervenir diaris i canals de TV privats, va confiscar un milió d'hectàrees de grans companyies i va ordenar a les refineries de Shell, Esso i Texaco que processessin el cru de Rússia. Davant el rebuig de l'ordre van ser intervingudes. Eisenhower va reduir

la quota sucraera cubana. Castro va expropiar les refineries, les companyies de telèfons i electricitat i tots els enginyers yanquis. EEUU va respondre amb una prohibició de les exportacions a Cuba. El govern cubà va expropiar més de 500 empreses agrícoles i industrials yanquis. EEUU va trencar relacions. Es va accelerar la invasió.

Va ser a l'abril del 61. Gràcies a una extraordinària mobilització popular i a l'adopció de mesures repressives excepcionals contra la reacció interna, es van derrotar els invasors a Playa Girón. **Fidel Castro va declarar llavors el caràcter socialista de la revolució cubana.**

La revolució havia completat l'expropiació de la burgesia i els seus fruits van ser reconeguts fins i tot pels seus detractors: eradicació sense empresonaments de la prostitució, de l'analfabetisme, desenvolupament sanitari i cultural...

De l'article *Per què Fidel negocia en secret amb Reagan?*

El camí a la restauració

Per què negocia Castro?

(...) El castrisme enfronta, igual que tots els estats obrers burocratitzats i totalitaris de l'Est d'Europa i Àsia, a una impressionant crisi econòmica, aparentment sense sortida. Castro negocia amb l'imperialisme yanqui un acord econòmic que li permeti superar aquesta crisi.

La crisi de l'economia cubana, la raó immediata de la qual sembla ser l'escàs desenvolupament de la producció, obeeix a una raó de fons: la conducció burocràtica de l'economia i de la societat cubanes. (...) Tot ho resol Fidel i el seu equip. Aquesta conducció totalitària ha dut

al desas-tre econòmic. El mateix desastre i per la mateixa causa que tots els altres estats burocràtics totalitaris. Vegem a vol d'ocell la història de la direcció castrista.

Els primers anys i el retorn al monocultiu

(...) En l'any 1961 Fidel Castro i el Che Guevara, que és qui comanda l'economia, fixen un pla de desenvolupament industrial de cinc anys, fins a 1965, que és interromput el 1963. Amb aquest pla es busca diversificar l'agricultura i fer créixer, mitjançant la industrialització accelerada el grau d'autosuficiència. En aquest sentit

se segueix la vella política stalinista de desenvolupament del socialisme en un sol país, de la diversificació industrial i de la substitució d'importacions en oposició al monocultiu. El 1963, l'economia està en una situació crítica com a conseqüència de la baixa dels preus del sucre, de la desorganització i del bloqueig imperialista. A causa de això s'interromp el pla sense cap discussió prèvia (...)

A partir de 1963 fins el 1972 s'elabora una nova estratègia de desenvolupament, (...) : retorn al monocultiu de sucre (...). Aquesta nova política econòmica també és adoptada burocràticament (...) i

coincidint amb el compromís de la URSS de comprar quantitats importants de sucre a preu fix. (...) De 1964 a 1970 es recupera i expandeix la producció sucraera. Entre 1968 i 1970 s'elimina pràcticament el comerç independent i es redueix el sector privat de agricultura. La direcció castrista denomina aquesta campanya com "ofensiva revolucionària". L'altra cara d'aquesta "ofensiva" és el suport incondicional de Castro a la invasió de Txecoslovàquia per part de la URSS. El canvi és una conseqüència de l'estret lligam econòmic que s'estableix amb la URSS, que obliga a Castro a plegar-se incondicionalment a les lleis del mercat mundial; aquest mercat exigeix que Cuba produeixi sucre primordialment i Castro ordena produir només sucre. Tenir en compte el mercat mundial és necessari; adaptar-se completament a ell és capitular al domini imperialista (...). És així com s'aixeca la consigna econòmica d'assolir una collita de sucre per l'any 1970 de deu milions de tones. (...) Aquest pla fracassa estrepitosament (...).

Entrada al COMECON, primer pla quinquennal i endeutament

En 1972, Cuba entra al Consell Econòmic para l'Assistència Mútua (...). Es lliga així estretament al submercat mundial controlat per la burocràcia stalinista (...). Concretament, l'entrada al

Comecon reforça la tendència al monocultiu o a l'especialització amb referència al mercat mundial. Això sense oblidar que la URSS, indiscutiblement, doni un espectacular recolzament a l'economia castrista, sobretot a partir d'aquest ingrés. (...)

A partir dels anys 70 es produeix una colossal recuperació de l'economia cubana (...) deguda (...) a un augment espectacular del preu internacional del sucre, que va començar a caure a mitjan la mateixa dècada. (...)

(...) Aquest primer pla quinquennal (1976-80) va ser acompanyat per resolucions que van canviar l'orientació castrista de conducció de l'economia. Aquest canvi s'inspirava en les reformes econòmiques que s'estaven portant a terme als països de l'Europa de l'Est, principalment la URSS, des de 1965. L'economia cubana fins l'any 1975 va ser conduïda a la manera stalinista clàssica, és a dir, en forma súper centralitzada. El tremend fracàs de la collita (...) de l'any 1970 i els posteriors, (...) van dur a la direcció castrista a adoptar orientacions de la burocràcia post stalinista (... que...) tendien a descentralitzar la conducció econòmica donant autonomia a les empreses, introduint el càlcul econòmic per establiment i aplicant les lleis mercantils.

(...) A partir de 1975 la caiguda dels preus del sucre al mercat mundial va ser molt intensa. (...) A causa d'aquesta caiguda dels preus, Cuba

va córrer el risc d'una catàstrofe econòmica, ja que el seu nivell de divises va passar bruscament de 1.500 a 500 milions de dòlars. Gràcies a una ajuda massiva de la URSS es va evitar el desastre total. En 1976-78 l'ajuda soviètica va arribar a la suma inusitada de 2.400 milions de dòlars per any, l'equivalent al 75% de les exportacions cubanes (...) en virtut de l'acord comercial soviètic cubà 1976--80.

(...) A aquests préstecs de la URSS cal sumar-hi els que el castrisme ha aconseguit del propi imperialisme. **Business Week** de juny de 1981 assenyalava que L'Habana deu ara als bancs comercials occidentals 1.900 milions de dòlars (...)

Creixement zero i fre en l'ajuda

L'explicació econòmica, no política, d'aquesta crisi persistent no té a veure amb la caiguda conjuntural dels preus del sucre o amb l'endeutament extern sinó amb la baixa sistemàtica de la producció. (...) El creixement estaria pròxim a zero en els anys 1976, 1977, 1979, 1980 i 1981. Solament en l'any 1978 han donat un creixement més aviat minso, que ens indicaria l'ajustament de l'11% de creixement en els preus al seu valor real, d'acord a la inflació. Castro no vol reconèixer que aquest colossal fracàs econòmic es deu, com ja hem dit, a una raó última, política: la conducció burocràtica (...) el mètode totalitari i burocràtic de

El trotskisme i la revolució nica ***Brigada Simón Bolívar***

El 13/6/79 el PST de Colòmbia -amb el suport d'altres partits de la IV Internacional- va cridar a la formació de la Brigada Simón Bolívar per aixecar les armes a les files del FSLN: 150 combatents "nicas" i 56 internacionalistes es van integrar al Front Sud Benjamín Zeledón per combatre a Sapoá i impulsar una columna que entrà a Bluefields.

Però la Brigada s'havia constituït per a donar suport militar i no polític al FSLN, pel que van sorgir les diferències quan van acabar els combats: al costat d'alguns Comitès de Defensa Sandinista, es van negar al desarmament que promovia el FSLN; van organitzar el govern de Bluefields sense burgesos i van posar la producció i les milícies sota control obrer; van impulsar l'organització de 92 sindicats i comitès de fàbrica; van participar en l'organització del primer complex agrícola en la Vall de Nejapa... Davant d'això la direcció del FSLN va ordenar la "suspensió d'activitats" de la Brigada i va engegar una operació militar amb la Guàrdia Nacional de Panamà i el visticlau del dictador Torrijos-

per a expulsar 40 internacionalistes, reubicar a uns 200 "nicas" de l'àrea de Managua i desarmar-ne més d'un centenar a Bluefields.

A Biófilo, Pijao, Leoncio... no els van poder expulsar, ja que havien deixat la seva vida en terra nica per enfrontar a un tirà i lluitar per una política obrera i revolucionària.

conduir l'economia es reflecteix en tots els terrenys i més que en cap altre a nivell de les empreses.

El **Nova York Times** assenyalava que *"potser Moscou, que proveeix de 3.000 milions de dòlars d'ajuda a l'economia cubana a l'any -1/4 del producte nacional brut de Cuba - no pot mantenir aquest nivell de suport quan ha de pagar el seu propi pressupost a la URSS tant com a Polònia i Afganistan "*. (...) Una cosa semblant passa amb l'imperialisme. Segons el **Business Week** (22/6/81), *"En 1979, (...) un consorci de bancs francesos i alemanys es va negar aquesta vegada a preparar el seu paquet financer anual per a Cuba."*

Mercat, canvis polítics i alè a les inversions imperialistes

Davant la crisi, Castro va imposar noves reformes. Aquestes se sintetitzen en dos conjunts de mesures: un estajanovisme descarat per a augmentar enormement el temps de treball, el que sota el capitalisme es diu augment de l'explotació, i una NEP augmentada, ja que el mercat capitalista és ampliat al màxim. (...) Les reformes han conduït ja a un desenvolupament veritablement impressionant del mercat capitalista.

L'altra cara d'aquest canvi econòmic van ser els canvis polítics que es van donar entre 1979 i 1980 en la cúpula del govern cubà i en menor grau en el PC. (...) L'objectiu d'aquesta centralització reflecteix l'intent de la burocràcia castrista de controlar les forces burgeses i petit burgeses encoratjades per l'obertura i desenvolupament del mercat capitalista. Com sempre aquest control és burocràtic, sense la mobilització democràtica de la classe obrera. (...) Li passarà el mateix que amb la immoralitat administrativa: amb els seus mètodes serà incapaç d'eradicar-la.

Davant el fracàs de les reformes de l'any 1980, Castro s'ha vist obligat a continuar amb les

Dues polítiques per a Cuba i els Estats Obrers

L'economia cubana pateix dels mateixos mals que la de la resta dels estats obrers totalitaris. És una crisi aguda, crònica i cada dia més greu. Ha arribat l'hora del balanç de les dues polítiques que s'enfrontaren a Cuba i tots els estats obrers, l'estalinista i la trotskista.

L'estalinisme i molts admiradors intel·lectuals de les seves realitzacions ens han atacat els trotskistes per utòpics, idealistes i que no partim de la realitat ni assolim projectar plans reals. En contraposició, l'estalinisme era realista, assolia el que es podia assolir: el socialisme en un sol país convivint amb la burgesia mundial. Res de desenvolupar la revolució mundial, això era infantilisme d'esquerra, trotskisme, un deliri que només servia a la contrarevolució.

A aquests arguments nacionalistes i falsament realistes els trotskistes hem oposat la política de la revolució permanent, internacional, com l'únic veritablement realista. Per a nosaltres, el que era utòpic era voler construir el socialisme en un sol país i a sobre endarrerit o molt endarrerit. Els plans econòmics fets en la perspectiva de dècades i dècades de desenvolupament dins de fronteres nacionals durien **inevitablement** a una crisi aguda d'aquestes economies, encara que s'hagués expropiat els explotadors nacionals.

Per uns anys, l'economia nacionalitzada compleix un rol molt progressiu, la dirigeixi qui la dirigeixi, pel sol fet d'haver expropiat els explotadors. És així com la Cuba castrista, igual que els altres estats obrers, va aconseguir superar el problema de la salut i l'analfabetisme. Però a mesura que es desenvolupa l'economia nacional, aquesta entra en crisi, perquè l'economia avui dia és mundial i no hi cap dins de cap frontera nacional, per més obrera que sigui.

Els trotskistes durant dècades vam dir que com més es desenvolupessin les economies nacionals obreres, major seria la seva crisi. L'estalinisme i el castrisme ens deien el contrari: com més desenvolupem l'economia nacional, millor estarem. Krushev va arribar a dir que l'any 1980 Rússia arribaria al comunisme i superaria de lluny l'economia yanqui. A l'arribar l'any

1980, l'economia russa sofreix una crisi més aguda que mai i la seva dependència dels grans i la tecnologia imperialista és més gran que mai.

L'altra cara d'aquesta crisi mundial és el desenvolupament de la producció armamentista provocat pel manteniment de les fronteres nacionals: tots els països sense excepció s'armen fins les dents.

És que la veritable solució econòmica és **política**: desenvolupar la revolució mundial, mobilitzar els treballadors del món per a fer la revolució, assolint que cada país on ella triomfi s'uneixi **indissolublement, liquidant les fronteres**, als altres, on s'ha expropiat la burgesia.

(.)

Com millor estaria avui dia la economia cubana si Fidel i el Che haguessin desenvolupat la construcció de partits marxistes revolucionaris amb influència de masses quan estaven al seu apogeu, perquè prenguessin el poder i s'unissin aquests països a Cuba en una sola Federació de Repúbliques Socialistes!

El crim de la burocràcia governant en aquest cas de Cuba, **no només és imposar un règim totalitari als treballadors cubans, sinó tan o més greu, el de no desenvolupar la revolució mundial, limitant-se al socialisme en un sol país. És l'altra cara d'una política petit burgesa, burocràtica.**

Els fets estan aquí com a balanç final: la política estalinista és la responsable de la crisi econòmica crònica. La trotskista hauria evitat aquesta crisi o com a mínim hauria de debò millorat l'economia dels estats obrers a causa de dos fenòmens que combinats serien l'única solució: **democràcia interna per a desenvolupar la iniciativa dels treballadors a tots els nivells, desenvolupament de la revolució mundial per a unir indissolublement en una sola nació o federació tots els països que van expropiar a la burgesia.**

Annex al material de Per què Fidel negocia amb Reagan? De Nahuel Moreno. Correu Internacional, Any I, n 6, Maig de 1982.

seves concessions econòmiques al capitalisme. En lloc de fer-les a través del mercat intern als embrionaris capitalistes interns, ara les va orientar directament a fer tot tipus de concessions a l'imperialisme. (...)

(...) L'imperialisme ianqui, amb la complicitat dels imperialistes europeus, (...) intenta utilitzar la greu crisi econòmica del règim castrista per a l'assoliment de dos objectius polítics internacionals de transcendental importància per a tot el règim capitalista, imperialista mundial: distanciar a Cuba de la URSS, tractant d'assolir una cosa semblat al que va obtenir amb Iugoslàvia i Xina; fer que Castro es transformi en un agent incondicional per a desviar, frenar, i en última instància aixafar la revolució centreamericana.

(...) Dit d'una altra manera, l'imperialisme no vol arribar a acords econòmics amb Castro perquè aquest superi la seva crisi amb l'objectiu immediat de tornar al capitalisme a Cuba. Aquest és un objectiu històric però de caràcter secundari en aquest moment. El gran objectiu immediat de l'imperialisme és assolir el suport polític de Castro i el FSLN per a aixafar la revolució centreamericana i frenar l'Àfrica.

Castro i el FSLN

(...) El FSLN ha respost de la mateixa manera que Fidel Castro a les pressions de l'imperialisme ianqui. (...) Això mostra clarament la política burocràtica i petit burgesa, tant de la direcció cubana al capdavant d'un estat obrer com del FSLN al capdavant d'un de burges.

Castro ja ha complert un rol de primera magnitud de tipus polític a l'Àfrica en ser l'eina més útil que ha tingut l'imperialisme ianqui per a frenar el procés revolucionari, principalment a Angola. El castrisme ha anat a l'Àfrica no només per a fortificar les seves posicions davant la pressió indiscutible que l'imperialisme ianqui exerceix contra l'estat obrer cubà, sinó també per a mostrar-li a Washington que la direcció castrista està per mantenir dins del capitalisme els diferents països on hi ha processos revolucionaris. Aquesta és la raó per la qual l'exèrcit cubà ha estat fonamental per a reestructurar l'estat capitalista i per a mantenir l'economia burgesa a Angola. (...)

El mateix està fent avui dia Fidel Castro i el FSLN a Centreamèrica. Infinitat de dades demostren com Castro i el FSLN insisteixen en la necessitat que no se superin les barreres de la propietat privada capitalista i dels règims burgesos a Centreamèrica, i per tots els mitjans tracten d'evitar que s'origini una sola revolució centreamericana. Accepten així el joc imperialista (...) Aquests passos del castrisme i del FSLN en favor de la política contrarevolucionària de l'imperialisme ianqui i els seus sequaços (...) és el que permet aquestes negociacions secretes entre l'imperialisme ianqui i Castro. Negociacions secretes on Castro vol que se li solucioni la crisi econòmica o se l'ajudi a intentar pal·liar-la i l'imperialisme ianqui exigeix que Castro deixi de tenir una política contrarevolucionària a mig fer per a adoptar una oberta i conseqüent fins al final.

*Extractes agrupant els seus apartats, de
Per què Castro negocia amb Reagan?
de Nahuel Moreno. 1982*

Cuba avui

Defensar les conquestes de la revolució?

Amb Fidel allunyat de l'escena política, el seu germà Raúl Castro felicitava el nou any als i les cubanes amb l'anunci de la fi de la gratuïtat de "tots els serveis no imprescindibles". L'anunci, repetit en els actes del 50 aniversari de la Revolució, aclareix la situació actual de Cuba, i el futur de les conquestes de la revolució a mans de la direcció castrista.

Durant els anys 90 la discussió sobre el caràcter de l'economia i de l'estat cubans dividien les aigües de l'esquerra mundial. El retorn al capitalisme de la URSS i els països de l'Est europeu ja s'acceptava com un fet, tot i que encara hi havia expectatives en els ecos de les mobilitzacions de masses que van fer front a la creixent degradació de les condicions de vida provocada per la restauració capitalista des de l'anomenada "era Gorbatsxov". La Xina ja aleshores es promocionava com un lloc preferent per les inversions estrangeres i base per deslocalitzar empreses àvids de beneficis ràpids, i poca gent dubtava, després de la matança de Tiananmen, que el Partit Comunista Xinès havia dut el país amb mà dura fins al capitalisme més salvatge i competitiu.

Cuba, en canvi, era vista per aquesta esquerra –i encara una gran part la veu així– com una excepció en el procés de restauració capitalista. Amb els discursos de Fidel, plens de paraules exaltades sobre la defensa de la revolució, n'hi havia prou per sustentar aquesta opinió. Tant hi feia que, amb aquesta lògica del país aïllat que

resisteix com pot al bloqueig nord-americà, les empreses estrangeres –la major part europees i nord-americanes– hi estiguessin entrant a gran escala, amb tot el suport de les noves lleis del govern cubà, i animades pel tracte preferent que en rebien. Eren "concessions necessàries" per a la supervivència de l'estat revolucionari.

De concessions capitalistes a restauració del capitalisme

El 1982 el govern cubà va aprovar el Decret Llei 50, per al foment de les inversions estrangeres, enfocat inicialment a la indústria turística i, excepcionalment, a alguns sectors d'infraestructures, com els ferrocarrils de l'illa. La Llei es va presentar com una concessió capitalista amb la finalitat d'incentivar el creixement econòmic. El resultat va ser el creixement de les societats cooperatives agrícoles, amb repartiment de beneficis però sense propietat de les terres i béns, i de l'autoocupació, en forma de treballadors/es autònoms/es. També va començar un "període especial" en el qual es va encetar l'establiment de mercats lliures (regits per la relació oferta / demanda i per l'obtenció de beneficis) en diversos sectors, i la creació d'empreses mixtes (amb capital públic i privat, aquest darrer limitat a una part del capital total). "Volem capital, no capitalisme" afirmava aleshores Fidel Castro, intentant explicar que les mesures que s'havien adoptat eren necessàries.

En poc temps els efectes de la Llei es van haver de corregir

Aspectes polítics de la restauració capitalista a Cuba

El procés de restauració capitalista ha estat molt diferent a Cuba i als països de l'Est europeu. Tant a l'ex URSS com a l'Est, grans mobilitzacions de masses van enfrontar-se als efectes de les primeres mesures de restauració capitalista de les burocràcies governants. Aquests processos, tanmateix, van ser reconduïts i dissolts per la nova burgesia –formada per sectors de les burocràcies governants, de l'aparell de l'estat i de les capes tecnocràtiques de l'antic règim– amb el suport de l'imperialisme mundial, i van donar lloc a nous règims capitalistes amb formes democràtico-burgeses de

parlamentarisme, sistema de partits, llibertats individuals limitades, etc. La Xina es va convertir, en canvi, en un règim capitalista de partit únic, consolidat després de la repressió sagnant dels moviments de masses que expressaven el descontentament popular amb la restauració capitalista (matança de Tiananmen). Per l'imperialisme, i malgrat el discurs “democràtic” amb què va encoratjar el procés de restauració capitalista a l'Est europeu i l'ex URSS, la Xina es va convertir en la destinació preferent de les inversions i apostes econòmiques. Això té a veure amb la importància que té per l'imperialisme l'estabilitat política per als seus negocis, així com amb les contradiccions interimperialistes que es generen entre les burgesies dels diferents països: el bonapartisme, un règim basat en el control ferri de la població i en esclafar els moviments de masses mitjançant la repressió estatal, és la forma preferent de l'imperialisme per mantenir la dominació econòmica quan, o bé per un ascens important en la lluita de classes, o bé per importants enfrontaments interburgesos, cal posar ordre en els seus negocis.

Per això a l'imperialisme, malgrat els discursos sobre els drets humans i la falta de llibertats a Cuba, li va bé el model actual de partit únic com a garantia dels seus negocis en aquesta fase, de manera anàloga al cas de la Xina, que ja hem esmentat. Contradictòriament, la

mitjançant mesures coercitives de limitació que frenessin, d'una banda, l'enriquiment creixent de certs sectors minoritaris lligats a les noves formes de negoci i les pujades dels preus dels productes agrícoles i, per una altra, el descontentament que creixia entre la població. Es va iniciar així, el 1986, l'anomenat Procés de Rectificació, per limitar la propietat privada i el mercat. Per això es van abolir els mercats lliures camperols i les petites fàbriques privades, es va restringir el nombre de treballadors/es autònoms/es i també es va limitar la construcció, venda i lloguer d'habitatges particulars.

No obstant això, el resultat d'aquest procés no va ser favorable. Com a reflex del procés de restauració capitalista de Gorbatxov a l'ex URSS, així com de les limitacions de la planificació burocràtica i de la seva pròpia debilitat, l'economia cubana va entrar en una gran crisi econòmica, que el 1991 va agreujar la dissolució de l'URSS i la fi de les ajudes, préstecs i preus subvencionats de l'economia soviètica a l'illa. El dèficit comercial va arribar als 2.700 milions de dòlars i el deute cubà en divises va passar de 3.600 a 6.230 milions de dòlars (segons algunes estimacions, el deute extern total, tant en divises com la resta, va arribar a 37.600 milions \$ el 1990). A més no es va arribar als objectius dels plans econòmics burocràtics en cap dels sectors (va baixar la producció de sucre, tabac, llet, ous, arròs, construcció d'habitatges, indústria i mineria). El dèficit acumulat a Cuba entre els anys 1986 i 1989, en paral·lel a les reformes capitalistes a l'ex URSS, va arribar al 43% del que s'havia acumulat des de l'any de la revolució, el 1959.

Per afrontar la crisi, la direcció cubana va posar rumb cap a la restauració capitalista, concretada legalment en la reforma de la Constitució, que va començar a reconèixer altres formes de propietat (empreses mixtes, societats i associacions econòmiques). El 1995 es redacta la Llei d'inversions estrangeres, elaborada tenint en compte les lleis que

regeixen les inversions en diversos països capitalistes i, especialment, la Llei d'empreses i inversions estrangeres de la Xina. Aquesta Llei obre pas al capital estranger en tots els sectors de l'economia cubana, legalitza la presència de bancs estrangers i societats anònimes, posa fi al monopoli del comerç exterior liberalitzant l'entrada i sortida de productes de les empreses amb capital estranger, crea mercats lliures i trenca les limitacions que hi havia, prohibeix l'expropiació de les inversions estrangeres i allibera d'impostos els inversors estrangers, així com els socis, dirigents i funcionaris de les empreses mixtes. La Fira Internacional de l'Havana (FIHAV) va comptar el 1996 amb més de 1.000 empreses de 60

països. El capital estranger invertit a l'illa es xifrava aquell any en 2.100 milions \$ i hi havia anuncis d'inversió de 5.000 milions més per als anys següents. La frase de Fidel dels anys 80 s'estava complint: arribava el capital, però amb ell, com no podia ser de cap altra manera, arribava també el capitalisme.

L'any 1994 s'havia abolit la Junta Central de Planificació, en un procés de sanejament del dèficit públic que va implicar la reducció de la plantilla de treballadors/es estatals, retallades en les subvencions públiques i augments de preu en productes com el tabac, l'alcohol i l'electricitat.

Així, els pilars de l'economia cubana que va sortir de l'expropiació a l'imperialisme i la burgesia s'enfonsaven: l'abolició de la propietat privada dels mitjans de producció, la planificació de l'economia i el monopoli estatal del comerç exterior.

no legalització de partits i sindicats obrers, especialment dels que puguin ser revolucionaris, és bona tant per l'actual règim cubà, que viu de desmantellar les conquestes assolides per la revolució i va conformant la nova burgesia cubana mentre manté la possibilitat d'aixafar qualsevol qüestionament intern; com per als inversors imperialistes, que encara que no renuncien a la possibilitat d'aconseguir més endavant el control total de l'illa, prefereixen activar acords beneficiosos amb la direcció actual del partit únic.

Relacions de Cuba amb l'imperialisme

El fet d'haver acollit durant dècades l'antiga burgesia cubana i defensat les seves reivindicacions patrimonials i polítiques contra el castrisme, ha significat pels EUA una trapa a l'hora d'aprofitar el canvi econòmic que hi ha hagut a l'illa. No obstant això, les inversions nord-americanes també han entrat en el nou sistema, i diverses activitats de promoció econòmica realitzades pels funcionaris cubans amb molta participació d'empreses nord-americanes ho testifiquen, així com la creació, per part de l'administració Clinton, del Consell Comercial i Econòmic EUA-Cuba.

L'Estat espanyol, amb sucursals bancàries espanyoles a Cuba des

És destacable el paper de l'Estat espanyol en l'economia cubana. En aquest sentit es pot dir que el pla econòmic de restauració capitalista dels anys 90 va ser dissenyat per l'ex ministre d'Economia Carlos Solchaga, amb l'acord previ de l'FMI, o, un altre exemple, que l'empresa Repsol inverteix des de 2005 en la prospecció de jaciments petrolífers subaquàtics a la zona nord de l'illa (les dades sobre la participació espanyola, i d'altres països, en negocis a Cuba poden consultar-se fàcilment a Internet).

Les conquestes de la revolució també estan en venda

A Cuba la revolució va posar fi a l'atur, va aconseguir atenció mèdica per tota la població (hi ha un metge per cada 170 habitants) i va fer avenços impressionants en la investigació mèdica i farmacològica. El mateix va passar en altres terrenys com l'habitatge i l'educació, on hi ha un mestre/a per cada 50 habitants i l'analfabetisme està pràcticament eradicat.

No obstant això, ja no es pot parlar de plena ocupació. Dades de l'any 1994 indicaven que hi havia 160.000 aturats/des i que 400.000 treballadors/es havien de ser recol·locats/des. Actualment el percentatge d'aturats/des oscil·la del 2 al 10%, segons les fonts, i es parla d'un 10% de subempleats/des. S'estan deteriorant els sistemes de salut i l'educació. D'altra banda, segons el Centre d'Investigacions Psicològiques i Sociològiques (CIPS) de l'Havana, "més del 90% de les famílies cubanes recorren a algun tipus d'activitat il·lícita per poder arribar a final de mes". La prostitució, eradicada per la revolució (sense empresonar prostitutes, els milers de dones que s'hi dedicaven no van necessitar fer-ho més per viure dignament), ha adquirit avui unes dimensions notables, i el turisme sexual continua essent un reclam per la indústria turística cubana.

Totes les conquestes es van aconseguir després de l'expropiació als capitalistes, durant el dur bloqueig econòmic a què va ser sotmesa la revolució des de 1960, i, per tant, no és aquest bloqueig la causa de la situació econòmica actual. D'altra banda, la crisi dels anys 80-90, agreujada per la fi de les ajudes de la URSS a partir de

1990, avui no és la mateixa. A partir de 1995 l'economia cubana va començar a créixer per efecte de la restauració econòmica, i el 1999 va arribar al 6,2%. Però, com en qualsevol altre país capitalista, el creixement econòmic va associat sobre tot a l'enriquiment dels capitalistes. La situació de la resta de països capitalistes es reproduïx en l'economia cubana, juntament amb l'actual crisi de sobreproducció que colpeja l'economia mundial, amb l'agreujant que Cuba és un país amb una economia poc desenvolupada –centrada bàsicament en la producció de sucre i, actualment, molt més dependent del capital exterior.

Per això els actuals discursos de la direcció cubana són tan semblants als que els governants de qualsevol país capitalista dirigeixen als treballadors i treballadores del seu: cal estrènyer-se el cinturó per afrontar la crisi. La crisi capitalista actual colpeja Cuba tant o més que qualsevol altre país, destruint el que queda de les conquestes de la revolució en benefici d'una nova burgesia nacional que intenta harmonitzar els seus interessos amb els de la burgesia imperialista mundial. Aquest és el doble marc dels conflictes que sense cap dubte sorgiran: les contradiccions entre la burgesia imperialista i la nova burgesia cubana, d'una banda, i els creixents atacs contra els treballadors i treballadores de l'illa, tant per part de la nova burgesia cubana com pels interessos imperialistes.

Els baixos salaris –al voltant de 30\$ mensuals-, sumats a la cobertura gratuïta dels serveis bàsics –avui que avui la mateixa direcció cubana posa en qüestió- continuen fent de l'illa una destinació preferent per a la inversió en temps de crisi econòmica mundial, per la facilitat d'obtenir més plusvàlua del treball humà. Els fullets de propaganda dels països imperialistes que encoratgen la inversió a l'illa així ho afirmen. Però aquesta contradicció de la realitat farà que els treballadors i treballadores cubanes tinguin l'ocasió de construir noves organitzacions en la lluita per mantenir i recuperar les conquestes de la revolució per fer camí cap a una sortida socialista.

dels anys 80, inversions en ferrocarrils, turisme, energia i un paper preponderant de "mediació política" que va començar Felipe González, ocupa un lloc preferent en les inversions realitzades a Cuba. Seguit de Canadà, Itàlia, França i el Regne Unit, que són els altres "socis" principals de la "nova Cuba".